

PŘÍLOHA ODERSKÉHO ZPRAVODAJE

Historické fotografie Oder

Na začátku letošního roku se v Odrách začaly objevovat stojany s historickými fotografiemi. Za projektem stojí Muzejní spolek Rolleder, z jehož rozsáhlého archivu byly fotografie použity. Projekt vznikl díky participativnímu rozpočtu. Na vybraných místech byly instalovány naučné cedule s historickými fotografiemi, které ukazují proměny města v průběhu posledních 100 let. Na cedulích jsou umístěny archivní snímky zachycující významná místa, budovy i každodenní život minulých generací. Každý panel obsahuje nejen historickou fotografii, ale i stručný popis dané lokality a jejího vývoje. Pro lepší orientaci po městě je možné si v Turistickém informačním centru vyzvednout plánek se zakresleným umístěním cedulí.

Odry prošly za poslední století velkými proměnami. Odsun německy mluvícího obyvatelstva po druhé světové válce znamenal nejen zpřetrhání historických vazeb, ale i opuštění velkého množství domů a statků. Některým domům se poštěstilo, že je získali do majetku lidé, kteří si byli vědomi jejich hodnoty. Mnoho domů však takové štěstí nemělo, a tak bez péče svých původních majitelů chátraly a pustly a mnohé z nich úplně zanikly.

Zpřetrhání vlastnických poměrů usnadnilo také velké urbanistické změny hlavně v 60. letech 20. století, kdy byla například zcela srovnána se zemí většina domů na ulici 1. máje (foto 7 a 10) a místo nich bylo vybudováno panelové sídliště. Dalším příkladem může být ulice Kopečná, kde po demolici celého bloku domů zbyla po mnoho desetiletí jen škvárová odstavná plocha, na které až v roce 2016 vzniklo parkoviště (foto 16). Dalším příkladem z této doby je ulice Radniční, kde dnes najdeme místo dvoupodlažních měšťanských domů pouze několik garáží (foto 24) nebo ulice Hranická, kde místo domů dnes stojí parkoviště (foto 18).

Největší ztrátou pro architekturu města byla demolice zámku. K tomu se představitelé města rozhodli po jeho požáru počátkem roku 1964. Na jeho

místě později nechali postavit obchodní dům (foto 4 a 19). Mezi další dnes již neexistující budovy patří dvě restaurace ve Skalních sklepích (foto 14 a 15). Stejně tak už dnes nestojí budova Friedova pivovaru, ze kterého se do dnešní doby dochovala pouze budova, ve které je M-Club (foto 8)

Některé budovy byly přestavěny k nepoznání. Takovým příkladem je administrativní budova Optimit Odry, kterou bychom dnes v areálu Semperflexu Optimitu vůbec nepoznali (foto 21). Stejně tak bychom nepoznali areál městského koupaliště (foto 23) nebo budovu Městské nemocnice (foto 13). Architektonicky necitlivě přestavěna byla také vila Gustava Gerlicha, kterému patřila továrna stojící na ulici Slunečná. V přestavěné budově dnes sídlí Střední škola Odry (foto 25).

Dost se změnila ulice 1. máje u mostu přes řeku. Původní Jánský most (foto 20) už dnes nestojí, protože byl v roce 1966 nahrazen novým, posunutým níže po proudu asi o 70 m. Přeložena musela být kvůli tomu i samotná ulice 1. máje, která dnes vede místem, kde stávaly domy naproti SZŠ a SCS sv. Anežky České (foto 12).

Historické snímky nám neukazují jen zánik místa. Při pohledu na fotografie můžeme najít i budovy, které prošly citlivou opravou. Mezi ně patří například ZŠ Komenského (foto 9), budova Katovny na Okružní ulici (foto 17) nebo Hřbitovní kaple sv. Rodiny (foto 11). K svému původnímu vzhledu se vrátila i továrna Sebastian Waschka und Söhne na ulici Ke koupališti (foto 22).

Velmi zajímavé je srovnání původní podoby oderského náměstí (foto 1, 2, 3 a 5). Zatímco dnes je z náměstí jedno velké parkoviště, v minulosti mu dominovala kašna a sochy, které později našly nové umístění. Během našeho putování po městě si můžeme také prohlédnout fotografii hasičského cvičení, které proběhlo kolem roku 1910 na Hranické ulici u Pivovarského šenku (foto 6).

1. Východní panorama náměstí (kolem roku 1900)

Za povšimnutí stojí absence zeleně a jiné umístění plastiky Panny Marie Immaculaty z roku 1736. V pozadí snímku je vidět průčelí oderského zámku, který byl v 60. letech odstraněn a nahradil jej obchodní dům Odra. Náměstí měnilo v průběhu let svůj název. Od roku 1918 bylo Masarykovo, pak od roku 1939 Adolf Hitler Platz, po válce od roku 1945 opět Masarykovo, v roce 1952 se přejmenovalo na Gottwaldovo a od roku 1989 dodnes nese své tradiční jméno Masarykovo.

2. Jižní panorama náměstí (kolem roku 1900)

Měšťanské domy v pravé části fotografie mají falešné štíty, díky nimž vypadají vyšší a dávají řadě domů jednotnou výšku. Dnes v nich sídlí radnice města (třetí nadzemní podlaží je již dostavěno a využíváno). V pozadí vyčnívá kostel sv. Bartoloměje z konce 14. století. Fotografování bylo kolem roku 1900 nevšední událostí. Na fotografiích z té doby se proto často setkáváme s hloučky lidí, kteří chtěli být na snímku zvěčněni.

3. Západní panorama náměstí (kolem roku 1900)

Na náměstí v těchto letech nebylo zdaleka tolik zeleně, jako je tomu dnes. Chyběly kamenné zídky a prostor byl tak jednou svažující se rovinou. Centrem vedla již tenkrát hlavní komunikace protínající město Odry. Tam, kde dnes jezdí a parkují desítky automobilů, jezdily však převážně koňské povozy. Kopce kolem Oder byly plné pastvin a polí, které postupem času nahradily louky a lesy se vzrostlými stromy. Nad náměstím je patrná dnes již zaniklá usedlost, která stála u cesty na Veselí.

4. Oderský zámek se sousoším Stalina a Gottwalda (kolem roku 1960)

Zámek byl až do 60. let 20. století chloubou města. Byly v něm umístěny kanceláře, hudební škola, městský archiv, knihovna a loutkové divadlo. V roce 1954 byla před zámkem instalována socha J. V. Stalina a K. Gottwalda. Začátek konce zámku nastal, když 17. ledna 1964 vyhořel. Stavba byla poškozena, ale nikoli neopravitelně. V roce 1966 rozhodl tehdejší MěNV Odry přes odpor památkářů a kulturní veřejnosti o demolici zámku odstřelem. Na jeho místě vyrostl obchodní dům Odra, otevřený v roce 1978.

5. Západní panorama náměstí (24. dubna 1927)

Na náměstí se pořádaly trhy. V popředí stojí malý chlapec v tehdy módním námořnickém oblečku a zkoumá květiny. Náměstí bylo v té době dlážděno kameny spárovanými hlínou. Kolem kašny byly nízké dřeviny, sestříhané tzv. na hlavu.

6. Cvičení oderských hasičů na Hranické ulici (kolem roku 1910)

Hasičské cvičení s žebříky, sahajícími až k 3. nadzemnímu podlaží budov, bylo jistě pro mnoho lidí atraktivním zpestřením jejich životů. I dnes bychom mohli považovat výkony hasičů za přímo akrobatické.

7. Bahnhofstrasse (kolem roku 1910)

Bahnhofstrasse, později Nádražní ulice, pak Třída Dr. E. Beneše, dnes ulice 1. máje. Po levé straně stálo oderské kino s restaurací. Celá pravá strana ulice s významnými historickými budovami zanikla v 70. letech 20. století. Domy byly zbořeny, aby ustoupily výstavbě dnešního sídliště Míru s pásem zeleně na místě tehdejších budov.

8. Pivovar rodiny Fried (kolem roku 1960)

V Odrách bylo několik pivovarů. Pivovar rodiny Fried patřil k nejstarším ve městě, části některých budov se na tomto místě nacházely již v 16. století. Většina budov pivovaru byla zbourána v 70. letech 20. století, aby ustoupily výstavbě sídliště Míru. Přibližně v místě, kde se na fotografii nachází vjezd do pivovaru s železnou bránou, je dnes odbočka na sídliště ze Zámecké ulice.

9. Základní škola Komenského (kolem roku 1935)

Tato škola byla označována také jako německá. Česká škola byla postavena dříve, ale vzhledem k poměrně malému počtu obyvatel české národnosti v Odrách byla mnohem menší. Dodnes se jí také přezdívá „malá budova“. Zajímavostí je, že v přízemí hlavní budovy byl původně také plavecký bazén. V průběhu let byl zakrytý a dnes je na jeho místě posilovna a tělocvična. To, že se jedná o povedenou a promyšlenou budovu, dokazuje fakt, že se za posledních téměř sto let prakticky nezměnila.

10. Ulice 1. máje (kolem roku 1950)

Ulice vystřídala během 20. století řadu jmen. Bahnhofstrasse, Nádražní ulice, pak Třída Dr. E. Beneše a dnes 1. Máje. Ulici tvořila řada významných historických budov. V přízemí byly obchody jako maso-uzeniny, drogerie, trafika a řada dalších. Tato celá uliční řada zanikla v 70. letech 20. století. Domy byly zbořeny, aby ustoupily výstavbě dnešního sídliště Míru s pásem zeleně na místě tehdejších budov.

11. Ulice 1. máje (kolem roku 1960)

Dům v levé části fotografie se sedlovým vikýřem stojí v místech dnešních bytových domů č. p. 27 a 29. Dnešní dům ustupuje z uliční čáry a jsou před ním pásy trávníku s keři. Rohový dům č. p. 25 se svatým Floriánem na rohu a dům č. p. 31 zůstaly zachovány. V zadní části fotografie můžeme vidět historicky cennou Hřbitovní kapli svaté Rodiny, která dnes slouží k pietním obřadům.

12. Církevní škola (kolem roku 1895)

Budova vlevo vznikla jako klášter a v roce 1861 v ní lantkraběnka z Fürstenburgu otevřela církevní dívčí školu. V průběhu let byla přistavována a sloužila různým účelům. Teprve v roce 1991 v ní byla znovu otevřena dnešní Střední pedagogická a zdravotnická škola svaté Anežky České.

13. Městská nemocnice (kolem roku 1900)

Nemocnice stála v těchto místech již od roku 1855. Budovu s věžičkou, kterou vidíme na fotografii, by v dnešní podobě nemocnice patrně již nikdo nepoznal. Rekonstrukce a rozšiřování nemocnice v 60. letech vzalo této stavbě všechnu krásu a za své vzal i park, který se před původním špitálem nacházel. V pozadí snímku jsou vidět rozsáhlé pastviny a louky, které jsou dnes z velké části zalesněny. Krajinou se táhne řada bílých patníků lemujících cestu na Dobešov. V pravé části je vidět oblíbené výletní místo Skalka, které již také pohltil les.

14. Restaurace Skalní sklep II. (kolem roku 1940)

V těchto místech byla roku 1871 postavena výletní lesní restaurace Skalní sklep II. Tvořila ji dřevěná stavba, tančírna a bílý strážní domek. Svou slávu si tančírna zažila především ve druhé polovině 19. století, kdy docházelo v našich krajích k rozmachu turistiky. Lidé z Oder a okolí se vydávali na procházky a výlety a tato restaurace s oderským pivem pro ně byla vítanou občerstvovací stanicí. Restaurace byla zbořena po roce 1945 a nebyla ničím nahrazena.

15. Restaurace Skalní sklep I. (kolem roku 1930)

Lesní restaurace v areálu dnešních Skalních sklepů nesla původní název „Hennebach“. Stála zde nejméně od poloviny 19. století a byla oblíbena jak místními, tak výletníky, kteří sem přicházeli ve druhé polovině 19. století díky rozmachu turismu. Její součástí byl také taneční sál s klavírem. Během druhé světové války byla restaurace postupně devastována a po roce 1945 byla nakonec zcela zbořena. Zmíněný klavír z tanečního sálu byl během devastace dokonce odhozen do poblíž tekoucího Stodolního potoka.

16. Kopečná ulice (kolem roku 1950)

Po levé straně fotografie (v místech, kde je dnes parkoviště a pás zeleně) stávaly ještě v 50. letech domy, které tvořily jednotnou uliční čáru. Po pravé straně snímku vidíme budovy, které se do dnešních dnů také nedochovaly, ale byly místo nich postaveny stavby nové. Přetrvaly pouze domy s č. p. 9 (dnes v zelené barvě) a č. p. 1 (dnešní pohřební služba).

17. Katovna (2010)

Původní městská věznice postavená u hradeb je jedním z nejstarších domů městské památkové zóny. Hradby již v tomto místě dochovány nejsou a z bývalého vězení vzniklo Muzeum městského práva. Lidově se tomuto domu říká Katovna. Při rekonstrukci objektu v letech 2012 – 2014 byla obnovena také věž nad kaplí. Na Katovnu dále v levé části navazuje Muzeum česko-německého porozumění.

18. Hranická ulice (kolem roku 1940)

Podoba ulice se značně změnila. Velký dům uprostřed fotografie byl zbourán. Do dnešních dnů přetrval dům číslo 133/15 (na pravé straně fotografie za dřevěným plotem) a také domy číslo 18 a 20 (na levé straně fotografie směrem k náměstí). Zachován je také kamenný kříž z roku 1884.

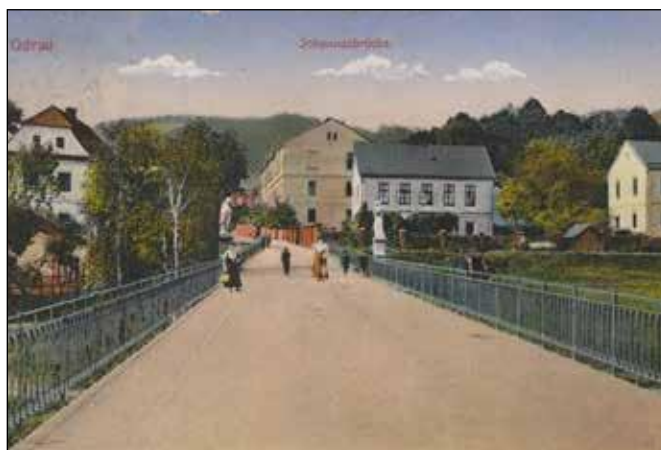
19. Oderský zámek (pohlednice kolem roku 1920)

Oderský zámek byl hlavním kulturním a správním centrem města Odry po staletí. I přes kompletní rekonstrukci, která probíhala od roku 1950 do roku 1960, bylo po požáru 17. ledna 1964 rozhodnuto tehdejšími zástupci města o kompletní demolici této památky. Stavba sice byla požárem poškozena, ale nikoli neopravitelně. I přes odpor památkářů a kulturní veřejnosti došlo v roce 1966 k demolici zámku odstřelem. Na místě zámku byl postaven obchodní dům Odra s masivní betonovou konstrukcí, který byl otevřen roku 1978.

20. Jánský most přes řeku Odru (kolem roku 1900)

Původní trasa z vlakového nádraží do centra města vedla po Nádražní ulici, která přímo a téměř rovně navazovala na Jánský (dříve také „dlouhý“) most. Tento most zde stával již od roku 1470. Most byl rekonstruován ještě v roce 1945, povodeň v roce 1953 ho však poškodila a v roce 1966 byl nahrazen novým, železobetonovým mostem. Současný most je oproti svým předchůdcům posunutý asi 50 metrů níže po proudu řeky Odry z důvodu napřímení příjezdu od Fulneku po nově vybudované třídě Osvození.

21. Optimit Odry, začátek přestavby administrativní budovy podniku (1963)

Roku 1866 založili průmyslníci Schneck a Kohnberger gumotextilní továrnu v Odrách. Od roku 1874 používala jméno Optimit. Z té doby pochází výrobní, správní a obytná budova na snímku, postavená ve stylu severské cihlové neogotiky. Svým vzhledem patřila k nejvýraznějším budovám ve městě. O svou cennou architekturu přišla během přestavby v roce 1963, kdy byly zbourány výrazné štíty střech, sedlovou střechu nahradila plochá a cihly zmizely pod omítkou. Dnes se nachází těsně za osobní vratnicí po pravé straně.

22. Továrna „Sebastian Waschka und Söhne“ (foto z roku 1922)

Továrnu, která původně sloužila k výrobě bavlněného textilu, založil v roce 1838 Josef Kazimír Gerlich. V polovině 19. století ji získal vídeňský podnikatel Sebastian Waschka a postupně rozšiřoval výrobu o kloboučnické plyše a hedvábné zboží. Jedná se o nejstarší dodnes fungující továrnu v Odrách. Na snímku je hlavní zajímavostí právě dokončená stavba nového komínu pro parní kotle, pohánějící tkalcovské stroje. V pozadí vidíme ještě komín starý, čtvercového průřezu, který byl téhož roku jako nepotřebný rozebrán.

23. Vichřice strhla střechu městského koupaliště (kolem roku 1930)

Dav lidí se přišel podívat na škody, které napáchala vichřice, když strhla střechu z šaten na městském koupališti. V levé části snímku, v místě, kde se dnes nachází tenisové kurty, můžeme vidět věžičku, která stejně, jako je tomu nyní, byla v ose celé budovy. Všimnout si také můžeme menšího hloučku lidí uprostřed fotografie, kteří sledují snahu o opravu automobilu. V těchto letech nebyl automobil zdaleka tak běžný a za den jich přes Odrý projely jen desítky.

24. Radniční ulice (kolem roku 1940)

Po levé straně vidíme řadu dvoupodlažních domů, které byly v dalších letech zbourány a nahrazeny nízkými garážemi. V pravé části je vidět část kostela a kamenný kříž. Ve 40. letech se stále běžně v ulicích potkávaly koňské povozy a první automobily.

25. Gerlichova továrna (pohlednice kolem r. 1930)

V levé části snímku je vidět Gerlichova továrna na zpracování tkanin, postavená roku 1836. Požár, který továrnu zachvátil, vedl k její přestavbě a snížení o jedno patro. Také komín, který je patrný za budovou továrny, dnes již nestojí. V pravé části snímku se nachází vila majitelů továrny. Obývali ji až do roku 1946, kdy byli nuceně vysídleni do Německa. Objekt se následně stal majetkem města a byl přestavěn. Byl zvýšen o jedno patro a vše, co bylo na vile cenné a krásné, nenávratně zmizelo.

*Ing. Jakub Zeman,
předseda Historickovlastivědného spolku v Odrách*

Historicko-vlastivědný spolek v Odrách zve na archeologickou přednášku

Zvláštnosti nálezů z Oderska

Katovna Odry

přednáší Květoslav Wiltsch

29. 4. 2025 17:00

Představení ojedinělých nálezů na území Oderska.

Prezentace badatelské činnosti, promítání fotografií nalezených předmětů z cca konce 12. století, důkazy prvních osídlení na našem území.

Vstupné dobrovolné.

